

V osobě paní docentky PhDr. Lidmily Pantůčkové, CSc., ztrácí akademická obec významnou znalkyní anglické a americké literatury, studenti odborně fundovaného a vlídného učitele a kolegové dobrého, laskavého a tolerantního člověka.

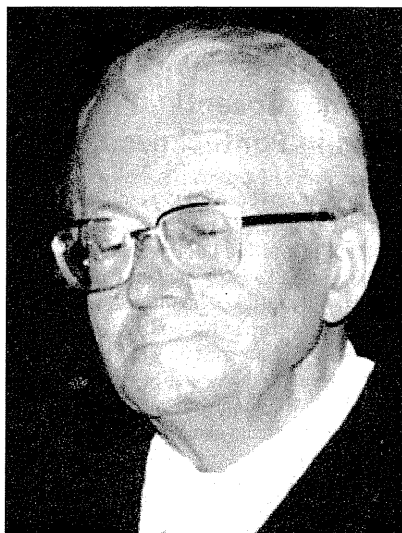
V. PALENSKÁ

Odešel lingvista Adolf Erhart

Letošního roku jedenáctého srpna utrpěla česká a světová lingvistika velkou ztrátou odchodem prof. PhDr. Adolfa Erharta, DrSc.

Adolf Erhart se sice narodil 31. května 1926 v Náměšti nad Oslavou, ale celý jeho osobní i vědecký život byl spojen s Brnem. V Brně vystudoval gymnázium (v Brně-Židenicích), Filozofickou fakultu Masarykovy univerzity (obory latina, němčina a indoevropéistika; promoval v roce 1949 práci o komparativech v indoevropských jazycích), na fakultě se stal i doktorem filosofie (PhDr.), roku 1960 získal hodnost kandidáta věd (za práci o vzniku a vývoji konjugace v indoevropských jazycích), roku 1963 byl habilitován (na základě spisu o nových pohledech na indoevropský konsonantismus), v roce 1972 pak obdržel hodnost doktora věd (DrSc.). Vědecko-pedagogickou hodnost profesora získal až v roce 1988, přičemž řízení bylo započato již v roce 1968, z politických důvodů se však „protáhlo“. Jediná přerušena Erhartova pobyty v Brně byly různé stáže a přednášky na zahraničních univerzitách v Bonnu, Curychu, Freiburgu, Greifswaldu, Innsbrucku, Řezně, Salcburku, Vídni a Vilniusu. Jako emeritní profesor dále učil a vedl doktorandy na filozofické fakultě, účastnil se práce vědeckých komisí a rad, navíc se zapojil do práce v brněnském etymologickém oddělení Ústavu pro jazyk český AV ČR, kde pracoval až do své smrti, která jej zastihla uprostřed příprav dalšího sešitu *Etymologického slovníku staroslověnštiny*.

Profesně byl Erhartův život naplněn prací na polích obecné, indoevropské a ke sklonku života i slovanské jazykovědy.

Z knižních publikací je třeba zmínit jeho *Základy jazykovědy* (různá vydání se liší názvy), nesčíslněkrát reeditovaná jako skript, knižně publikována třikrát – 1984, 1990, 2001. Toto dílo, spolu s přednáškami na stejné téma určenými posluchačům filozofické fakulty, ovlivnilo lingvistické myšlení doslova tisíce lidí profesně se zabývajících jazykovědou a filologií. Erhart ovšem přednášel i na více či méně specializovaná témata indoevropéistická a obíral se i problematikou konkrétních indoevropských jazykových skupin (indoiránské jazyky, baltské jazyky, maloasijské jazyky, keltské jazyky, arménština). Způsob jeho přednesu byl klidný a styl jeho přednášek byl stejný jako styl jeho písemných prací – přehledný, promyšlený a uspořádaný do nejmenšího detailu.

K této obecnělingvistické linii jeho díla patří i podíl pana profesora na knize *Úvod do fonologie* (2000). Jde zčásti o překlad (ze slovenštiny) díla J. Kořínka *Úvod do jazykospytu* (1948), Erhart do něj přispěl rozpracováním a doplněním původního textu a novými pasážemi zejména z historické fonologie.

Otázka diachronní lingvistiky nás uvádí na hlavní pole Erhartovy práce, totiž indoevropéistiky. Erhart je autorem cenné (po

Baudišově práci z první republiky teprve druhé souhrnné) monografie o indoeuropeistice, která vyšla v roce 1982 pod názvem *Indoevropské jazyky (Srovnávací fonologie a morfologie)*. Tato kniha je vrcholem dlouholeté mravenčí práce zejména v otázce indoevropské srovnávací morfologie, již věnoval mnoho studií. Zmínit je třeba u nás nebo v zahraničí vydané knižní tituly: *Studien zur indoeuropäischen Morphologie* (1970), *Das indoeuropäische Verbalsystem* (1989), *Die indogermanische Nominalflexion und ihre Genese* (1993).

K indoeuropeistice logicky patří i lingvistika konkrétních jazykových rodin indoevropských jazyků. Erhart tak otevíral obzory české lingvistiky na méně známé, zato z hlediska komparativního významné jazyky. Pan profesor se věnoval starým indoiránským jazykům v knize *Struktura indoiránských jazyků* (1980), což je první knižně vydaná česky psaná gramatika sanskrtu, avestštiny, doplněná, jak název napovídá, o poctivě provedené komparativní zpracování. Podobného druhu je i jiný Erhartův titul, pohříchu vydaný malonákladově, *Baltiské jazyky* (1984), ve kterém provádí stejnou práci na materiálu litevštiny, lotyštiny a vymřelé pruštiny.

S indoeuropeistikou souvisí úzce i práce etymologická. Je třeba říci, že se na často ošidná pole etymologie (v níž mimochodem navazoval na práci Machkovu, svého předchůdce na brněnské univerzitě) vydal s nesmírnou rozvahou a opatrností. Teoretická shrnutí jeho metodologických východisek v etymologii si může čtenář přečíst v díle *Úvod do etymologie* (v současnosti se připravuje nové vydání), které napsal roku 1981 spolu s paleoslavistou R. Večerkou. Co se týče etymologické praxe a lexikografie, snad postačí informace o tom, že od roku 1995 byl Erhart hlavním redaktorem prestižního *Etymologického slovníku jazyka staroslověnského*, na kterém pracoval s kolektivem Etymologického oddělení Ústavu pro jazyk český AV ČR, se kterým začal spolupracovat intenzivně hned po svém emeritování na fakultě.

Na Erhartovi nebyla pozoruhodná jenom šíře a předměty jeho odborného zájmu, ale hlavně metoda. Spojoval v sobě mravenčí

píli a touhu po popsání každého detailu vpravdě mladogramatickou s autonomností myšlení strukturalistického. Byl ovlivněn všemi strukturálními směry – přirozeně školou pražskou, kodaňskou glosématikou i americkým deskriptivismem (zejména ve fonologii), aniž by upadl do chaotického eklekticismu či naopak nekritického mechanického kopírování.

Osobně byl Erhart velmi tichý člověk bez rozmáchlých gest a velkých slov. Miloval přírodu i díla lidských rukou, rád poznával svět a dovedl, sám uzavřený, otevírat cesty k poznání krás světa i pro spolupracovníky. Dobře se na něj hodí slova, která byla adresována jinému velikánovi české vědy, totiž Josefu Jungmannovi, který byl označován jako „*tichý génius*“. To platí i na A. Erharta v obou částech i v celku (a pan profesor sám byl člověk, který si uvědomoval, že někdy je souhrnná hodnota celku **větší** než prostý součet vlastností částí, které celek tvoří). Erhartovy deduktivní schopnosti byly mimořádné. Nelze je považovat za něco, co se dá někde jednoduše naučit – některé vlastnosti se prostě musí dostat do vínku a pak je možné je pěstovat.

Sám za sebe jsem rád, že se mi dostalo té cti profesora Erharta blíže poznat a že mě přijal za (souhrou okolností posledního) žáka, kterého dovedl až k doktorské hodnosti. Stejně vděčně na něj vzpomenu i kolegové a spolupracovníci, které vedl nebo kteří z jeho děl čerpali poučení o metodách, cílech i mezích lingvistické práce.

O. ŠEFCÍK

Loučíme se s Janem Chloupekem

Rok 2003 byl rokem posledních rozloučení. Řady emeritních učitelů Filozofické fakulty opustilo několik osobností, které se po desítky let výrazně podílely na jejím profilu. Významné místo mezi nimi zaujímal prof. dr. Jan Chloupek, DrSc., jehož životní dráha se uzavřela 7. října. Dožil se 75 let.

S fakultou prožil Chloupek takřka celý život. Po jejím absolvování je krátce středoškolským učitelem, ale brzy se stává pracovníkem brněnské pobočky nové vzniklé-